

TESAM Akademi Dergisi

Journal of TESAM Academy

ISSN 2148-2462 / E-ISSN 2458-9217

Karmaşık Karşılıklı Bağımlılık Bağlamında Çin-Hindistan İlişkileri: Jeopolitik Rekabet, Ekonomik Uyum ve Küresel Güney Liderliği

*China-India Relations in The Context of Complex Interdependence:
Geopolitical Competition, Economic Complementarity and
Leadership in The Global South*

İlyas BOZKURT

Dr.,
Üsküdar Üniversitesi.
akademi.mib@gmail.com
ORCID: 0000-0003-0535-4206

Cilt / Issue: 13(1), 251-287
Geliş Tarihi: 18.12.2025
Kabul Tarihi: 31.01.2026

Atıf: Bozkurt, İ. (2026). Karmaşık karşılıklı bağımlılık bağlamında Çin-Hindistan ilişkileri: Jeopolitik rekabet, ekonomik uyum ve küresel güney liderliği. *Tesam Akademi Dergisi*, 13(1), 251-287. 10.30626/tesamakademi.1838914.

Öz

Bu çalışma, Çin ile Hindistan arasındaki ilişkileri Karmaşık Karşılıklı Bağımlılık yaklaşımı ekseninde irdelemektedir. İfade etmek gerekir ki, iki devlet arasındaki etkileşim, eşzamanlı olarak hem rekabet hem de iş birliği dinamikleri üzerinden şekillenen çok boyutlu bir yapı arz eder. Güvenlik gündeminin temel unsurlarına baktığımızda, Aksai Chin ve Arunachal Pradesh üzerindeki kronik sınır anlaşmazlıkları kritik bir yer tutar. Nitekim, Galwan Vadisi çatışmalarının ardından askerî gerilimlerin yoğunlaştığı görülmür. Bu cihetle, Çin-Pakistan ekseninin Yeni Delhi üzerinde yarattığı stratejik baskı ve Hindistan'ın QUAD çerçevesinde ABD ile artırdığı güvenlik koordinasyonu, bu gündemin belirleyici başlıklarıdır. Hasılı, artan ticaret hacmi, kritik ara mal ve teknoloji bağımlılığı, enerji güvenliğindeki karşılıklı ihtiyaçlar, iklim diplomasisi ve bilhassa BRICS ile Şangay İş Birliği Örgütü (ŞİÖ) gibi çok taraflı platformlardaki kurumsal iş birliği, iki ülke ilişkilerini tamamen çatışmacı bir zemine oturtmayı engellemektedir. Çalışma, Çin ve Hindistan'ın Küresel Güney'de yükselen temsil ve liderlik iddialarının, ekonomik ve teknolojik asimetriyle iç içe geçmiş karşılıklı bağımlılık yapıları tarafından nasıl biçimlendirildiğini de ortaya koyar. Şurası muhakkaktır ki makale, ikili ilişkilerdeki güncel dönüşümü, jeopolitik rekabeti dışlamadan, ancak ekonomik uyum, kurumsal yakınlaşma ve çok taraflı angajmanların giderek belirleyici hâle geldiği yeni bir dönemin karakteristik göstergesi olarak addeder. Makale, karmaşık karşılıklı bağımlılık çerçevesinde iki ülkenin ilişkilerini analiz ederek politik tutumlarının hangi derecede ve hangi bağlamda idealist teorik zeminde dengelenebilir olduğuna, çözümlenebilmesi durumunda uluslararası sistemde güçlü bir bloğun evrimine şahit olunabileceğine dair iddia ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çin, Hindistan, Çin-Hindistan ilişkileri, Karmaşık Karşılıklı Bağımlılık, Küresel Güney Liderliği.

The content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

Abstract

This study examines the relations between China and India through the lens of the Complex Interdependence approach. It should be noted that the interaction between the two states presents a multidimensional structure shaped simultaneously by dynamics of both competition and cooperation. When considering the core elements of the security agenda, the chronic border disputes over Aksai Chin and Arunachal Pradesh occupy a critical position. Indeed, military tensions have escalated following the Galwan Valley clashes. In this regard, the strategic pressure exerted on New Delhi by the China–Pakistan axis, as well as India’s enhanced security coordination with the United States within the framework of the QUAD, stand out as defining features of this agenda. Nevertheless, the growing volume of trade, mutual dependence on critical intermediate goods and technology, interlinked energy security needs, climate diplomacy, and institutional cooperation within multilateral platforms such as BRICS and the Shanghai Cooperation Organization (SCO) prevent bilateral relations from being reduced to a purely conflictual framework. Furthermore, the study reveals how China’s and India’s aspirations for representation and leadership in the Global South are shaped by interdependent structures intertwined with economic and technological asymmetries. It is evident that the article interprets the current transformation in bilateral relations as a characteristic indicator of a new era—one in which geopolitical rivalry persists, yet economic convergence, institutional proximity, and multilateral engagements have become increasingly decisive. The article analyzes the relations between the two countries within the framework of complex interdependence and advances the argument that their political stances can be balanced to a certain degree and within specific contexts on an idealist theoretical ground; moreover, it contends that, if successfully resolved, this process may give rise to the evolution of a strong bloc within the international system.

Keywords: China, India, China–India Relations, Complex Interdependence, Global South Leadership

Extended Abstract

This study departs from the traditional Realist emphasis on zero-sum “security competition” and instead adopts the Complex Interdependence framework developed by Robert O. Keohane and Joseph S. Nye to analyze contemporary China–India relations. By employing this approach, the paper seeks to explain how enduring geopolitical rivalry coexists with deepening economic integration and institutional engagement between the two Asian powers.

Complex Interdependence rests on three core pillars that are particularly relevant to the China–India case. First, multiple channels of interaction

structure bilateral relations. Engagement is not confined to state-to-state diplomacy or military signaling but is also mediated through multinational corporations, financial institutions, supply chains, and international organizations. Second, there is an absence of a stable hierarchy among issues. Security concerns no longer consistently dominate economic, technological, environmental, or developmental issues; instead, these domains often carry comparable analytical weight. Third, the utility of military force is diminished. Although both China and India possess nuclear weapons and maintain large standing armies, the prohibitive costs of escalation and the depth of economic interdependence significantly reduce the likelihood of full-scale war, pushing both sides toward crisis management, diplomatic bargaining, and limited coercive signaling.

Despite this interdependence, the relationship remains structurally conflictual and historically burdened by strategic mistrust. Territorial disputes constitute the most persistent source of tension, particularly along the Line of Actual Control (LAC) in Aksai Chin and Arunachal Pradesh (referred to by China as “South Tibet”). The 2020 Galwan Valley clashes marked a critical rupture, demonstrating the erosion and dysfunction of existing confidence-building mechanisms and reinforcing the underlying security dilemma.

A second axis of competition concerns strategic encirclement and alliance politics. India perceives the China–Pakistan Economic Corridor (CPEC) and China’s broader “String of Pearls” strategy in the Indian Ocean as efforts to constrain its strategic autonomy. In response, New Delhi has intensified security cooperation with the United States and institutionalized its role within the Quadrilateral Security Dialogue (QUAD) alongside Japan and Australia. Beijing, in turn, interprets these moves as part of a containment strategy aimed at limiting China’s regional and global influence.

These tensions are further compounded by military and economic asymmetries. China’s defense expenditure reached approximately USD 314 billion in 2024, far exceeding India’s USD 102 billion, underscoring a widening gap in conventional military capabilities. Economically, India faces a substantial structural imbalance, with its trade deficit vis-à-vis China reaching USD 99.2 billion in the 2024–2025 fiscal year, reinforcing perceptions of vulnerability and dependence.

Nevertheless, the study highlights that China–India relations are best characterized as “competition within economic integration.” India’s

industrial ecosystem, particularly in electronics, telecommunications, and pharmaceuticals, remains heavily dependent on Chinese intermediate goods. Notably, approximately 70 percent of India's active pharmaceutical ingredients (APIs) are sourced from China. Despite severe political crises, bilateral trade has proven remarkably resilient, reaching record levels of USD 120–130 billion between 2021 and 2023, indicating that economic rationality often tempers geopolitical hostility.

Multilateral institutions play a crucial role in managing this competitive coexistence. Forums such as BRICS and the Shanghai Cooperation Organization (SCO) provide platforms for dialogue, coordination, and norm contestation, enabling both states to challenge Western dominance in global governance while avoiding direct confrontation. In the realm of climate diplomacy, China and India have frequently adopted a coordinated stance in negotiations such as COP26 and COP27, jointly defending the principle of Common but Differentiated Responsibilities (CBDR) against Western pressure for rapid decarbonization that could constrain their developmental trajectories.

The paper also examines the rivalry for leadership in the Global South as a form of soft power competition. China advances its vision primarily through the Belt and Road Initiative (BRI) and expansive development financing, positioning itself as the principal engine of Global South growth. India, by contrast, emphasizes its identity as the world's largest democracy and promotes its Digital Public Infrastructure (DPI) model as a more inclusive, scalable, and sovereignty-respecting alternative for developing countries. Although both states agree on the necessity of reforming global institutions such as the UN Security Council, IMF, and World Bank, they diverge on the normative foundations of such reforms: China favors a more hierarchical, China-centric order, whereas India advocates a participatory and genuinely multipolar system.

In conclusion, the study argues that China–India relations constitute a defining indicator of a new era in international politics, in which geopolitical rivalry is increasingly constrained by economic convergence and institutional proximity. While the two powers remain locked in a persistent security dilemma along their contested borders, complex interdependence, particularly in trade, energy security, and global governance, acts as a powerful stabilizing force that prevents escalation into total conflict. If effectively managed, this

competitive interdependence could allow China and India to evolve into a formidable, if uneasy, bloc capable of significantly reshaping the structure and norms of the international system.

Giriş

İnsanlık tarihinin takriben on bin yıl süren tarım toplumu evresi, on dokuzuncu yüzyılın başlarında gerçekleşen sanayi devrimiyle modern topluma dönüşmüştür. Bilhassa Aydınlanma ile birlikte Batı dünyası, son üç asırdır küresel ölçekte belirleyici bir hâkimiyet tesis etmiştir. Ancak bu tahakküm, 1980'lerden itibaren bilgisayar teknolojileri ve internet ağlarıyla şekillenen dijital devrimin tesiriyle kırılmaya başlamıştır. Dijitalleşme ilerledikçe sosyal medya ve bilgi akışının hızlanması küresel etkileşimi artırmış; bu durum, devletleri ekonomik, siyasi ve kültürel yapılarını yeniden tanzim etmeye mecbur bırakmıştır (Bozkurt, 2020).

Bu dönüşümü erken idrak eden Çin başta olmak üzere, Hindistan da kapsamlı reformlarla dijital çağın icaplarına uyum sağlamıştır. Hasılı, son otuz yılda sanayi ve teknoloji alanlarında kaydettikleri önemli ilerlemeler, 300 yıllık Batı merkezli üretim hâkimiyetinin doğuya kaymasında esaslı bir rol oynamıştır. Mevcut eğilimler, bilhassa dijital teknoloji, otomotiv ve makine sektörlerinde Çin'in rekabet gücünün arttığını açıkça göstermektedir. Bu süreç, küresel sistemi çok kutuplu bir yapıya yönlendirmiş; ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya'nın önderliğindeki Küresel Kuzey'e mukabil, Çin ve Hindistan'ın öne çıktığı bir Küresel Güney dengesi tesis edilmiştir.

Çin ve Hindistan bu yeni düzende mühim aktörler olmakla beraber, aralarındaki tarihsel ve güncel siyasi-ekonomik ihtilaflar iş birliğini tahdit etmektedir. Bu cihetle, iki ülkeye ilişkin literatürde Harsh V. Pant, Hindistan'ın Çin'e yönelik ekonomik bağımlılığının ülkeyi stratejik açıdan kırılganlaştırdığını ve ekonomik güvenliği önceleyen politikalar geliştirmesi gerektiğini savunur (Pant & Mankikar, 2024). Andrew Small ise The China-Pakistan Axis çalışmasında, Çin'in Pakistan ile kurduğu derin güvenlik iş birliğinin Hindistan'ı çevreleme stratejisinin temeli olduğunu belirtir (Small, 2015, s. 59–60). Tanvi Madan'a göre ise Hindistan'ın çoklu denge politikası çerçevesinde ABD ve Rusya ile ilişkileri, yükselen Çin karşısında stratejik kapasitesini tahkim etmeyi hedeflemektedir (Madan, 2022).

Bu çalışma, literatürde birçok araştırmaya konu olan Çin-Hindistan ilişkilerini ele alan ancak konuyu Karmaşık Karşılıklı Bağımlılık yaklaşımı çerçevesinde ele almayı amaçlamasıyla diğer çalışmalardan ayrıran bir çalışmadır. Bu çerçevede çalışmada nitel karşılaştırmalı analiz yöntemi kullanılacak, ikincil veri ve doküman analizi yoluyla politika alanları incelenecektir.

Karmaşık Karşılıklı Bağımlılık yaklaşımı, uluslararası ilişkilerde teorik zeminini Keohane ve Nye'in *Power and Interdependence* çalışmasıyla kazanmıştır. Bu yaklaşım; çoklu etkileşim kanalları, gündemler arası hiyerarşi eksikliği ve askerî gücün sınırlı rolü gibi unsurları öne çıkarır. Görülür ki karşılıklı bağımlılık asimetrik olabilir ve bu asimetriler, ilgili aktörlere pazarlık gücü sunar.

Bu çerçevenin Çin-Hindistan ilişkilerine tatbiki, sınırlı ancak belirgin bir literatür vücuda getirmiştir. Svensson'un çalışması, ekonomik ve diplomatik etkileşimlerin artmasına rağmen sınır anlaşmazlıkları ve stratejik güvensizlik nedeniyle ilişkinin kırılabilirliğini koruduğunu gösterir (Svensson, 2012). Karackattu, 1992-2008 dönemini inceleyerek ekonomik karşılıklı bağımlılığın mevcut olduğunu, fakat tarafların hâlâ yüksek bir güvenlik hassasiyeti taşıması nedeniyle derinleşmiş bir entegrasyon üretmediğini belirtir (Karackattu, 2015). Son dönemde Wani ve Wani, Sino-Indian Economic Complex Interdependence başlıklı makalelerinde, ticaret ilişkilerindeki karşılıklı fakat asimetrik bağımlılığı vurgulayarak Keohane-Nye çizgisini doğrudan ikili ekonomik bağlara uygular (Wani & Wani, 2023). Ayrıca Vij ve arkadaşları, Hindistan'ın Çin ile çok taraflı örgütlerdeki iş birliğini "kompleks karşılıklı bağımlılık çağının" bir yansıması olarak değerlendirmektedir (Vij vd., 2022). Malik ise Holslag'ın *China and India: Prospects for Peace* kitabının temelinde yine bu yaklaşımın bulunduğunu, ancak karşılıklı bağımlılığın tam bir uzlaşma üretmediğini vurgular (Malik, 2011).

Bu çalışma, mevcut literatürün aksine yalnızca ekonomik veya kurumsal alanlara odaklanmakla iktifa etmeyip, sınır anlaşmazlıklarından teknoloji rekabetine, QUAD-CPEC dinamiklerinden Küresel Güney liderliğine kadar çok sayıda gündemi kompleks karşılıklı bağımlılık yaklaşımı altında bütüncül biçimde ele alarak literatüre daha geniş bir analitik çerçeve sunmayı amaçlamaktadır. Bu minvalde çalışma şu soruların cevaplarına ulaşmayı amaçlamaktadır:

- Çin-Hindistan ilişkilerinde karmaşık karşılıklı bağımlılık hangi politika alanlarında istikrar üretmekte, hangilerinde yetersiz kalmaktadır?
- Ekonomik karşılıklı bağımlılık güvenlik rekabetini sınırlandırıcı bir etki yaratmakta mıdır?
- Küresel Güney liderliği rekabet mi üretmektedir, yoksa kurumsal iş birliğini mi teşvik etmektedir?

Teorik Çerçeve

Bu makalenin teorik çerçevesi, Çin–Hindistan ilişkilerindeki jeopolitik rekabet, ekonomik uyum ve Küresel Güney liderliği dinamiklerini açıklamak maksadıyla, Robert O. Keohane ve Joseph S. Nye’in geliştirdiği Karmaşık Karşılıklı Bağımlılık yaklaşımına istinat etmektedir. Şurası muhakkaktır ki, bu yaklaşım klasik realizmin öngördüğü tek boyutlu “güvenlik rekabeti” modelini aşmaktadır. Zira devletler ve devlet dışı aktörler arasındaki çok katmanlı etkileşimi, farklı gündem alanları arasındaki hiyerarşi yokluğunu ve askerî gücün görece sınırlanmış rolünü birlikte ele almaktadır. Keohane ve Nye’in *Power and Interdependence: World Politics in Transition* adlı eserine dair erken dönem değerlendirmelerde görülür ki, bu çerçeve bilhassa çok sayıda temas kanalına, rejimlere ve gündemler arası bağlantılara odaklanarak, savaş/barış ikiliğinin ötesinde bir dünya politikasını anlamaya çalışır (Cowhey, 1978, ss. 132-133).

Karmaşık karşılıklı bağımlılık yaklaşımı, her şeyden önce “bağımlılık” ile “karşılıklı bağımlılık” arasındaki farkı vurgular. Gürkaynak ve Yalçiner (2009), karşılıklı bağımlılığı şu şekilde tanımlar: Devletler ve toplumlar arasında çok sayıda etkileşim kanalının yarattığı ağlar nedeniyle, tarafların hem fayda hem de maliyet üreten münasebetleri içine girmesi ve bu ilişkilerin tarafların hareket serbestisini sınırlandırması söz konusudur. Tek taraflı, hiyerarşik bir “bağımlılık”tan farklı olarak bu durum, her iki aktör için de maliyet içerir; pazarlık gücü ise bu maliyetlere gösterilen hassasiyet ve etkilenme derecesi üzerinden dağılır (2009, ss. 75-77). Nitekim Keohane’nin (2025) Nye için kaleme aldığı bir değerlendirmede de bu teorik hattın temelinde asimetrik karşılıklı bağımlılığın bir güç kaynağı olduğu, daha az bağımlı olan aktörün, uluslararası örgütler ve ekonomik araçlar üzerinden diğerine karşı siyasal kaldıraç kullanabildiği açıkça ifade edilir (2009, ss. 598-599).

Bu makale, Çin–Hindistan ilişkilerinde ticaret dengesizliği, teknoloji transferi, tedarik zincirleri ve finansal akımlar gibi alanlarda ortaya çıkan asimetrik ilişkileri, tam da bu “asimetrik karşılıklı bağımlılık” mantığıyla okumaktadır. Karmaşık karşılıklı bağımlılığın ayırt edici ciheti, yalnızca ekonomik ilişkilerin yoğunluğu değildir; aktörlerin ve kanalların çoğulluğudur. Gürkaynak ve Yalçiner (2009), Keohane ve Nye’in çoğulcu uluslararası ilişkiler yaklaşımını izleyerek şunu ifade eder: Devletler arasındaki resmî diplomasiye ek olarak çok uluslu şirketler, bankalar, uluslararası sivil toplum kuruluşları ve başka hükümet-

dışı örgütlenmeler de uluslararası etkileşimin aslî unsurları hâline gelmiştir (2009, ss. 76-79). Cowhey, Power and Interdependence’da (1978) Keohane ve Nye’in “rejim” analizlerinin, yalnızca devletleri değil, rejimlerin işleyişini etkileyen çok sayıda transnasyonal ağ ve pazarlık tarzını dikkate alarak kurgulandığını vurgular (1978, ss. 132-133). Rogerson (2000) ise bilgi çağında “karmaşık karşılıklı bağımlılık” varsayımlarının bilhassa bilgi ve iletişim akışları üzerinden yeniden düşünülmesi gerektiğini, aktör çeşitliliğinin ve mesaj akışlarının, klasik güvenlik odaklı modelleri daha da zayıflattığını gösterir (2000, ss. 415-420).

Bu teorik yaklaşımın ikinci temel sütunu, gündemler arasında hiyerarşinin olmamasıdır. Keohane ve Nye’a göre, karmaşık karşılıklı bağımlılık koşullarında dış politika artık yalnızca “yüksek politika” etrafında şekillenmez; çevre, ticaret, enerji güvenliği, teknoloji ve bilgi akışı gibi “düşük politika” alanları da karar alma süreçlerinde belirleyici hâle gelir (Gürkaynak & Yalçınar, 2009, ss. 76-78). Cowhey (1978), rejim modellerini tartışırken, ekonomik süreçleri, güç dağılımını, konu-bazlı (issue-structural) güç dengesini ve uluslararası örgüt ağlarını ayrı ayrı modellemesinin, tek bir “güvenlik hiyerarşisi” varsayımını terk ederek, farklı gündemlerin kendi iç mantıklarıyla anlaşılması gerektiğine işaret ettiğini belirtir (1978, ss. 132-133). Dolayısıyla bu makalede Çin-Hindistan ilişkileri incelenirken, sınır anlaşmazlıkları ve askerî gerilimler kadar ticaret dengesizliği, iklim diplomasisi, su ve çevresel güvenlik, teknoloji ve siber güvenlik, Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika’dan oluşan BRICS ve Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) gibi çok taraflı platformlardaki etkileşimler de eşit derecede analitik ağırlık taşımaktadır.

Üçüncü unsur, askerî gücün rolündeki göreceli azalma ve uyuşmazlıkların yönetiminde maliyet hesabının öne çıkmasıdır. Gürkaynak ve Yalçınar (2009), Keohane ve Nye’in bilhassa sanayileşmiş demokratik ülkeler arasında askerî gücün kullanımının giderek istisnâî hâle geldiğini, karşılıklı bağımlılık yükseldikçe başvurulabilecek araçların ekonomik, kurumsal ve diplomatik alanlara kaydığını hatırlatırlar (2009, ss. 78-79). Cowhey (1978) de karmaşık karşılıklı bağımlılığın yoğunlaştığı rejimlerde, güç kullanımının doğrudan zorlayıcı araçlardan çok, gündem belirleme, konu bağlantılandırma ve rejim kuralları üzerinden dolaylı baskı kurma biçimlerinde ortaya çıktığını vurgular (1978, s. 133).

Çin ve Hindistan nükleer güçler olarak, sınır hattında zaman zaman

şiddete dönüşen Doklam ve Galwan krizleri gibi gerginlikler yaşasalar dahi nükleer caydırıcılık, ticaret hacmi, enerji ve tedarik zinciri bağları, ayrıca BRICS ve ŞİÖ gibi kurumsal çerçeveler, tarafların kriz yönetimi mekanizmaları kurmasını zorunlu kılar. Bu sebeple bu makale Çin-Hindistan ilişkilerini, “tam ölçekli savaş ihtimalinin yüksek olduğu bir güvenlik ikilemi”nden ziyade, askerî gücün maliyetler nedeniyle sınırlı, diplomatik ve ekonomik araçların ise giderek daha merkezî olduğu bir karmaşık karşılıklı bağımlılık ortamı olarak kavramsallaştırmaktadır.

Keohane’nin (2025) Nye üzerine kaleme aldığı metin, karmaşık karşılıklı bağımlılık düşüncesinin, daha sonra Nye’in “yumuşak güç” (soft power) kavramsallaştırmasıyla nasıl birleştiğini de ortaya koymaktadır (2025, s. 598-600). Nye, yumuşak gücü, başkalarını sizin istediğiniz sonuçları istemeye ikna edebilme kapasitesi olarak tanımlar ve bunun, ekonomik cazibe, kültürel çekicilik ve normatif meşruiyetten beslendiğini savunur (Keohane, 2025, ss. 598-599). Keohane (2025), Nye’in bu kavramsallaştırmasının, bilhassa Kuşak-Yol Girişimi ve TikTok gibi iletişim platformları üzerinden Çin’in yumuşak güç üretme çabalarını anlamak için kullanıldığını belirtir (2025, ss. 598-599).

Bu makale, Çin-Hindistan rekabetinde Küresel Güney liderliği mücadelesini; kalkınma finansmanı, altyapı projeleri, çok taraflı kalkınma bankaları ve iklim müzakereleri gibi alanlarda “yumuşak güç kaynaklarının karşılıklı bağımlılık bağlamında kullanımı” olarak kavramsallaştırmaktadır. BRICS ve ŞİÖ gibi platformlarda iki ülkenin zaman zaman ortak söylem geliştirmesi, zaman zaman da temsil ve liderlik konusunda rekabete girmesi, kompleks karşılıklı bağımlılık literatüründeki “hem iş birliği hem rekabet içeren gündemler” varsayımıyla uyumludur (Gürkaynak & Yalçiner, 2009, ss. 78-79).

Son olarak, karmaşık karşılıklı bağımlılık yaklaşımı etrafında yürütülen tartışmalar, bu çalışmanın teorik sınırlarının farkında olarak kullanılmasını gerektirir. Yeni-gerçekçi eleştiriler, Waltz örneğinde olduğu gibi, karşılıklı bağımlılığı “efsane” olarak nitelemiş ve devletlerin güvenlik arayışının hâlâ birincil önemde olduğunda ısrar etmiştir (Gürkaynak & Yalçiner, 2009, ss. 78-79). Ancak Gürkaynak ve Yalçiner’in (2009) de gösterdiği üzere, Keohane ve Nye’in karmaşık karşılıklı bağımlılık modeli, savaş ihtimalini tamamen dışlamadan, entegrasyon ve karşılıklı bağımlılık düzeylerinin artmasının barışın korunmasına yönelik yapısal teşvikler yarattığını; en azından çatışmanın maliyetini artırarak aktörleri iş birliği ve kriz yönetimi mekanizmalarına yönelttiğini savunur (2025, ss. 76-77). Bu makale,

Çin-Hindistan ilişkilerini tam da bu ikili mantık içinde anlamaktadır: sınır anlaşmazlıkları ve askerî gerilimler, realizmin işaret ettiği güvenlik kaygılarını doğrularken; yoğun ticaret, enerji bağımlılığı, su ve çevre politikaları, bilgi ve teknoloji akışları ile Küresel Güney’de kurumsal iş birliği kanalları, karmaşık karşılıklı bağımlılığın varsayımlarını güçlü biçimde desteklemektedir. Hasılı, “Çin ve Hindistan İlişkilerinde Paradigma Değişimi”, yalnızca güç dengesinin değil, karşılıklı bağımlılık yapısı ve asimetrisinin dönüşümünün de hikâyesi olarak teorik zemine oturtulmaktadır.

Çin – Hindistan Anlaşmazlık Alanları

Çin ve Hindistan, bilhassa Pakistan ve Güneydoğu Asya gibi stratejik öneme haiz bölgelerde yoğunlaşan bir rekabet içinde karşı karşıya gelmektedirler. İfade etmek gerekir ki, Hindistan açısından Güneydoğu Asya ile ilişkileri derinleştirmek, bölgesel etkiyi artırmaya matuf bir strateji niteliği taşır. Buna mukabil, Çin için Hint Okyanusu’na erişim ve bu alandaki etkinliğin artırılması kritik bir öneme sahiptir.

Bu rekabet, iki ülkenin ekonomik ve askerî kapasitelerini tahkim etme gayretleriyle birleşerek sınır gerilimlerini ve somut çatışma risklerini artırmaktadır. Bilhassa Çin’in Keşmir bölgesindeki altyapı projeleri ve Pakistan ile geliştirdiği ekonomik iş birliği, Hindistan’ın egemenlik kaygılarını derinleştirmekte ve jeopolitik rekabeti daha da keskinleştirmektedir. Bu bölümde, söz konusu anlaşmazlık alanları karşılaştırmalı vaka analizi yöntemiyle ele alınacaktır.

Hindistan ve Çin arasındaki sınır ve egemenlik sorunları, iki ülke ilişkilerinin en kronik ve yapısal anlaşmazlık alanlarından birini teşkil etmektedir. Bu ihtilafların yalnızca teknik sınır çizimlerinden beslenmediği; sömürge dönemi mirası, stratejik algılar ve ulusal kimlik inşalarından neşet ettiği görülür. Doğu Himalayalar’daki Arunachal Pradesh ile batıdaki Aksai Chin bölgeleri, bu anlaşmazlıkların merkezinde yer almaktadır.

1998’de Hindistan’ın nükleer denemelere başlaması, rekabetin tarihsel sürecinde başka bir dönüm noktasıdır. Hindistan Başbakanı’nın ABD’ye gönderdiği mektupta Çin’i “birinci derecede tehdit” olarak tanımlaması, Pant’ın aktarımıyla, Çin’de büyük bir diplomatik tepkiye neden olmuş ve ikili ilişkiler Soğuk Savaş sonrası dönemin en düşük seviyesine inmiştir (Pant, 2011a, s. 234). Bununla birlikte Pant, rekabetin yalnızca askerî ve sınır odaklı olmadığını, aynı zamanda bölgesel liderlik ve uluslararası konumlanma rekabeti temelinde

de şekillendiğini savunur. Çin'in Güney Asya'da artan ekonomik ve diplomatik etkisi Nepal, Myanmar ve Sri Lanka gibi ülkelerde altyapı yatırımları yoluyla derinleşirken, Hindistan için bu süreç kendi "arka bahçesinin" stratejik olarak daralması anlamına gelmiştir (Pant, 2010).

Pant'ın değerlendirmesi, Çin-Hindistan rekabetinin tarihsel arka planını yalnızca sınır ihtilafları veya münferit krizlere değil, daha geniş bir jeopolitik ve ideolojik bağlama oturtmaktadır. Ona göre rekabet; tarihsel güvensizlik, bölgesel hegemonya yarışları, Tibet'in statüsü ve büyük güç politikalarının kesişimiyle beslenen çok boyutlu bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır. Çin, Hindistan'ın Güney Asya'daki artan etkisinden ve uluslararası alanda kendisiyle eşit düzeyde bir aktör olarak öne çıkma çabalarından rahatsızlık duyar. Hindistan ise Çin'in artan nüfuzunu potansiyel bir tehdit olarak addeder ve çevrelenme stratejileriyle karşı karşıya kaldığını öne sürer. Bu çerçevede Hindistan'ın 1990'lı yıllardan itibaren başlattığı ve orijinal ifadesiyle "Act East" olarak bilinen "Doğu Hareketi" politikasının, Narendra Modi hükümeti döneminde askerî önceliklerin eklenmesiyle kapsamı genişletilmiştir. Bu politika, Hindistan'ın ekonomik ve diplomatik ilişkilerini güçlendirme hedefiyle birlikte, Çin'in bölgesel etkinliğini de dengelemeyi amaçlamaktadır (Kantha, 2024, s. 21).

Sınır ve Egemenlik Sorunları

İki ülke ilişkilerinde yaşanan sınır anlaşmazlıkları, rekabetin yapısal temelini oluşturmuştur. Britanya Hindistanı döneminde belirlenen, ancak Çin tarafından hiçbir zaman resmen tanınmayan McMahon Hattı, bilhassa Arunachal Pradesh bölgesinde günümüze kadar süren görüş ayrılıklarının merkezinde yer almıştır. Pant, sınır sorunlarının salt teknik bir çizim meselesi olmadığını, bunun yanında iki ülkenin modern ulusal kimliklerinin ve toprak bütünlüğü anlayışlarının birbiriyle çatıştığı bir jeopolitik fay hattı yarattığını belirtmektedir (Scott, 2010).

Sınır tartışmalarının hukukî dayanağı büyük ölçüde 1914 Simla Konferansı'nda belirlenen McMahon Hattı'na uzanmaktadır; ancak Çin bu hattı tarihsel ve hukukî gerekçelerle hiçbir zaman tanımamıştır (Lamb, 1966, ss. 530-547). Bu sebeple özellikle Arunachal Pradesh'in statüsü, Çin'in bölgeyi "Güney Tibet" olarak adlandırmayı sürdürmesiyle günümüze kadar süregelen bir ihtilaf alanı olmaya devam etmektedir (Zhang & Li, 2013, ss. 1-9).

Aksai Chin ise Hindistan'ın Ladakh'ın bir parçası olarak gördüğü,

ancak 1962 Çin-Hindistan Savaşı'ndan bu yana Çin'in kontrolünde bulunan stratejik bir bölgedir. Bölgenin Çin açısından ehemmiyeti, Tibet'i Sincan'a bağlayan G219 Karayolu'nun buradan geçmesinden kaynaklanmaktadır (Lamb, 1966, ss. 535-544; Rafi, 2021). Hindistan'ın egemenlik iddiaları ve Pakistan'ın Keşmir üzerinden dolaylı biçimde sürece dahil olması, Aksai Chin'i çok katmanlı bir jeopolitik uyuşmazlık alanına dönüştürmüştür. Nitekim 2020 Galwan Vadisi çatışması da bu belirsizliğin somut bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Sınır hattının hukukî olarak belirlenmemiş olması ve Gerçek Kontrol Hattı (LAC)'nın teknik olarak tanımlanmamış bir hat niteliği taşıması, askerî devriyelerin sık sık karşı karşıya gelmesine ve karşılıklı güvensizlik döngüsünün derinleşmesine yol açmaktadır. Small'ın belirttiği üzere Çin'in sınır bölgelerindeki askerî duruşu, Hindistan'ın bölgesel ve küresel yükselişini sınırlamaya yönelik daha geniş bir stratejik çerçevenin parçası olarak değerlendirilmektedir (2015, s. 29). 2017'deki Doklam Krizi ve 2020 Galwan Vadisi çatışması, güven artırıcı mekanizmaların fiilen işlevsiz hale geldiğini açık biçimde ortaya koymuştur (Verma, 2024, ss. 397-408; Madan, 2022, s. 3-7).

Bu sınır ihtilaflarının arka planında Tibet meselesi merkezî bir yer tutar. Tibet kaynaklı anlaşmazlıklar, köklerini Britanya Hindistanı, Çarlık Rusyası ve Qing Çin'i arasında şekillenen Büyük Oyun dönemine kadar uzanan tarihsel bir sürece dayandırmaktadır (Topgyal, 2011, s. 120). Çin, Tibet'i hem tarihsel meşruiyetinin hem de Himalayalar boyunca güvenlik derinliği sağlayan stratejik bir tampon bölgenin parçası olarak görür (Abitbol, 2009, ss. 82-83). Tibet üzerinden geçen kara hatları ve özellikle G219 Karayolu, Çin açısından sınır güvenliğini doğrudan etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır (Abitbol, 2009, ss. 77-78).

Şekil 1.

Çin-Hindistan Sınır Anlaşmazlıkları Haritası

Kaynak: *The Economist*

Sınır hattının hukukî olarak belirlenmemiş olması ve Gerçek Kontrol Hattı (LAC)'nın teknik olarak tanımlanmamış bir hat niteliği taşıması, askerî devriyelerin sık sık karşı karşıya gelmesine ve karşılıklı güvensizlik döngüsünün derinleşmesine yol açmaktadır. Small'ın belirttiği üzere Çin'in sınır bölgelerindeki askerî duruşu, Hindistan'ın bölgesel ve küresel yükselişini sınırlamaya yönelik daha geniş bir stratejik çerçevenin parçası olarak değerlendirilmektedir (2015, s. 29). 2017'deki Doklam Krizi ve 2020 Galwan Vadisi çatışması, güven artırıcı mekanizmaların fiilen işlevsiz hale geldiğini açık biçimde ortaya koymuştur (Verma, 2024, s. 397–408; Madan, 2022, ss. 3–7).

Bu sınır ihtilaflarının arka planında Tibet meselesi merkezî bir yer tutar. Tibet kaynaklı anlaşmazlıklar, köklerini Britanya Hindistanı, Çarlık Rusyası ve Qing Çin'i arasında şekillenen Büyük Oyun dönemine kadar uzanan tarihsel bir sürece dayandırmaktadır (Topgyal, 2011, s. 120). Çin, Tibet'i hem tarihsel meşruiyetinin hem de Himalayalar boyunca güvenlik derinliği sağlayan stratejik bir tampon bölgenin parçası olarak görür (Abitbol, 2009, s. 82–83). Tibet üzerinden geçen kara hatları ve özellikle G219 Karayolu, Çin açısından sınır güvenliğini doğrudan etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır (Abitbol, 2009, ss. 77–78).

Şekil 2.

Çin G219 Karayolu

Kaynak: Google Earth

1959 Tibet ayaklanması sonrasında Dalai Lama'nın Hindistan'a sığınması, Pekin tarafından Çin'in iç işlerine müdahale olarak değerlendirilmiş; Hindistan'ın Tibetli mültecilere ev sahipliği yapması, Çin'in egemenlik algısını daha da sertleştirmiştir (Abitbol, 2009, ss. 79–80; Jain, 2004, s. 263). Güncel Çin analizlerinde, Hindistan'ın Tibet meselesini Çin'in Güney Asya'daki etkisini sınırlamak için stratejik bir araç olarak kullandığı yönünde değerlendirmeler öne çıkmaktadır (Bajpae & Jie, 2025, ss. 11–13).

1962 Savaşı, bu tarihsel ve stratejik birikimin askerî çatışmaya dönüştüğü kırılma noktasıdır. Savaşın nedenleri arasında Tibet ayaklanması sonrası artan güvensizlik, Aksai Chin'deki yolun keşfi ve Hindistan'ın “ileri karakol” stratejisi öne çıkmakta; 1959–1962 dönemi literatürde klasik bir güvenlik ikilemi örneği olarak değerlendirilmektedir (Abitbol, 2009, ss. 82–83).

Sınır hattındaki gerilimin en kritik odak noktalarından biri, Hindistan'ın kontrolündeki Ladakh ile Çin'in yönettiği Aksay Çin arasında yer alan Galwan Vadisi'dir. Devriyeler ve gözetim faaliyetleri nedeniyle bölgede sık sık gerilim yaşanmakta; bu durum 2020'de iki ülke askerleri arasında ölümlerle sonuçlanan çatışmayla tırmanmıştır (BBC, 2020b). Galwan çatışması ve 2017'deki Doklam Krizi, Çin–Hindistan ilişkilerindeki

görece istikrarı zayıflatarak daha çatışmacı bir döneme işaret etmiştir. Bölgedeki askerî hassasiyetin temel nedenlerinden biri, Tibet ile Doğu Türkistan'ı birbirine bağlayan G219 Karayolu'nun güvenliğidir. Hindistan'ın Ladakh çevresindeki altyapı ve lojistik faaliyetleri, Çin tarafından Aksay Çin'deki bu stratejik hattın güvenliğine yönelik bir tehdit olarak algılanmaktadır (BBC, 2020b). Her ne kadar Ekim 2024'te sınır devriyelerine ilişkin diplomatik bir mutabakata varılmış olsa da karşılıklı askerî yığınak ve altyapı faaliyetleri sürmektedir (Bajpae & Jie, 2025, ss. 7–8).

Günümüzde de sınır anlaşmazlığı canlılığını korumaktadır. Çin'in Arunachal Pradesh'te yer adlarını standartlaştırması ve sınır altyapısını güçlendirmesi; Hindistan'ın ise askerî yığınağını artırması, ihtilafın sürekliliğini göstermektedir (Jash, 2022, ss. 4–5). Askerî kapasite ve harcamalar bakımından Çin ile Hindistan arasında belirgin bir asimetri bulunmaktadır. SIPRI 2025 verilerine göre Çin'in 2024 yılı askerî harcamaları 314 \$ milyar dolara ulaşarak Asya ve Okyanusya'daki toplam harcamanın yarısını oluştururken, Hindistan'ın harcamaları 102 \$ milyar dolar düzeyinde kalmıştır (SIPRI, 2025, s. 4). Bu malî üstünlük, Çin'in nükleer kapasitesini genişletmesine imkân tanımış; 2025 itibarıyla Çin'in nükleer savaş başlığı sayısı \$600\$'e yaklaşırken Hindistan'ın envanteri yaklaşık 180 \$ başlıkla sınırlı kalmıştır (SIPRI, 2025, s. 8, 11). Savunma tedarik harcamalarındaki bu farkın artarak devam edeceği öngörülmektedir (Wolf Jr. vd., 2011, s. 96).

İkili askerî rekabet, üçüncü tarafların dâhil olmasıyla daha da karmaşıklaşmaktadır. Hindistan, Çin'in Pakistan ile kurduğu yakın askerî iş birliğini ve füze teknolojisi desteğini tehdit olarak algılamak; Çin, Hindistan'ın ABD ile derinleşen stratejik ortaklığını kendisine yönelik bir çevreleme girişimi olarak değerlendirmektedir (Jacob, 2007, s. 16). Bu çerçevede Çin–Hindistan askerî rekabeti, sınır anlaşmazlıkları, stratejik ulaşırma hatlarının güvenliği ve küresel ittifak dinamikleriyle iç içe geçmiş çok katmanlı bir yapı sergilemektedir.

Ekonomik Rekabet ve Kaynak Güvenliği

Çin ve Hindistan arasındaki ekonomik ilişkiler, yirmi birinci yüzyılın en belirleyici jeopolitik ve iktisadî rekabet alanlarından birini oluşturmaktadır. Görülür ki, ticaret hacmi artmakla birlikte, bu artış derin bir asimetriyi yansıtmaktadır. Çin ekonomisi hem GSYİH büyüklüğü hem de büyüme ivmesi bakımından Hindistan'ın belirgin biçimde önündedir. Nitekim Çin'in küresel ticaretteki ağırlığı, Hindistan'ı aynı jeopolitik alanda daha sınırlı bir ekonomik aktör

konumuna itmektedir (World Bank, 2025).

Ticaret verileri bu asimetrinin boyutunu açıkça ortaya koymaktadır. Hindistan'ın ithalatında Çin'in payı takriben yüzde \$14\$ düzeyindeyken, Çin'in ithalat ve ihracatında Hindistan'ın payı yüzde \$1\$'i aşmamaktadır (World Bank, 2025). 2024/25 malî yılında Hindistan'ın Çin'e ihracatı \$14,3\$ milyar dolar seviyesinde kalırken, Çin'den ithalatı \$113,5\$ milyar dolara ulaşmış ve \$99,2\$ milyar dolarlık rekor bir ticaret açığı ortaya çıkmıştır (Mahardika vd., 2025, s. 62). Bu dengesizlik, Hindistan'ın düşük katma değerli hammaddelere dayalı ihracat yapısına karşılık, Çin'in yüksek teknoloji mamul ürün ihracatına dayanmasından kaynaklanmaktadır (Mahardika vd., 2025, s. 66). Bu yapısal farkın kökeninde iki ülkenin uzun vadeli kalkınma ve beşerî sermaye politikaları yatmaktadır.

Çin, kitlesel eğitim ve meslekî beceri gelişimini önceleyen bir sanayileşme modeliyle küresel imalat zincirlerine entegre olurken; Hindistan yükseköğretim odaklı bir strateji izleyerek hizmet sektöründe öne çıkmış, ancak geniş tabanlı imalat kapasitesini sınırlı ölçüde geliştirebilmiştir (Bharti & Yang, 2024, s. 54). Günümüzde Hindistan "Make in India" girişimiyle Çin'e alternatif bir üretim üssü olmayı hedeflese de ilaç sanayisi ve yenilenebilir enerji gibi kritik sektörlerde Çin menşeli ara mallara bağımlılığı sürmektedir (Bajpae & Jie, 2025, s. 16).

Küresel ticaret verileri de bu tabloyu desteklemektedir. 2023 itibarıyla Çin'in küresel mal ihracatındaki payı yüzde \$14\$ seviyesindeyken, Hindistan'ın payı yüzde \$2,2\$'de kalmıştır (UNCTAD, 2025, s. 9). Bu durum, Batılı ülkelerin tedarik zincirlerini çeşitlendirme arayışlarına rağmen Hindistan'ın kısa vadede Çin'den bağımsız bir sanayi gücü hâline gelmesinin güç olduğunu göstermektedir (Bajpae & Jie, 2025, s. 17).

Ekonomik rekabetin bir diğer boyutunu kaynak güvenliği oluşturmaktadır. Tibet Platosu'ndan doğan ve Hindistan için hayati öneme sahip olan Brahmaputra Nehri, Çin'in baraj projeleri nedeniyle Yeni Delhi açısından ciddi bir su güvenliği endişesi doğurmaktadır (Goswami, 1985, s. 961; Christopher, 2013, s. 22). İklim değişikliği ve artan nüfus baskısı, su kaynaklarını Çin-Hindistan rekabetinin stratejik unsurlarından biri hâline getirmektedir (Goswami, 1985, ss. 964-965).

Şekil 3.

Brahmaputra Nehri Haritası

Kaynak: *Vajirao & Reddy Institute*

Deniz güvenliği ve enerji arzı da ekonomik rekabetin ayrılmaz parçalarıdır. Çin'in İpek Yolu stratejisinin deniz bağlamında yer verdiği İnci Dizisi Stratejisi, Hint Okyanusu boyunca kritik limanlar ve deniz geçitlerinde altyapı yatırımları ve lojistik erişim sağlayarak enerji arz güvenliğini teminat altına almayı ve deniz ticaret yolları üzerinde kalıcı bir etki alanı oluşturmayı hedefleyen bütüncül bir deniz jeopolitiği yaklaşımıdır. Bu strateji, ticari söylemle sunulsa da Hindistan ve Batı dünyasında bölgenin askerileştirilmesine ve Çin'in güç projeksiyonuna hizmet eden revizyonist bir yayılma politikası olarak algılanmaktadır. Çin'in İnci Dizisi Stratejisi kapsamında Hint Okyanusu'ndaki liman yatırımları, Hindistan tarafından potansiyel bir çevreleme girişimi olarak değerlendirilmektedir (Khurana, 2008, ss. 1-39). Buna karşılık Hindistan, Andaman-Nikobar Adaları'ndaki askerî varlığını güçlendirmiş ve QUAD çerçevesinde deniz güvenliği iş birliklerini artırmıştır. Çin'in Malakka Boğazı'na olan bağımlılığını azaltmak amacıyla CPEC gibi kara bağlantı projelerine yönelmesi ise Hindistan açısından stratejik ve ticari bir risk oluşturmaktadır (Erol & Koyuncu, 2022, ss. 41-66).

Şekil 4.

Çin'in "İnci Dizisi" Stratejisi Bağlamında Potansiyel Harekat Noktaları ve Rotası

Kaynak: Khurana, 2008, s. 4.

Teknoloji ve dijital alanlar, ekonomik rekabetin yeni cephesini oluşturmaktadır. Çin'in 5G ve dijital altyapı alanlarında yakaladığı ivme, Hindistan tarafından ulusal güvenlik tehdidi olarak algılanmış; 2020 sonrası dönemde birçok Çin menşeli uygulama ve teknoloji Hindistan'da yasaklanmıştır (Cheney, 2019, s. 9; BBC, 2020a). Bu gelişmeler, Çin-Hindistan rekabetinin yalnızca ticaret ve kaynaklarla sınırlı kalmayıp, küresel değer zincirleri ve teknolojik üstünlük mücadelesi üzerinden de şekillendiğini göstermektedir.

Stratejik İttifaklar ve Bölgesel Bloklama

1947'de bağımsızlıklarını kazanmalarından bu yana Hindistan ve Pakistan, bilhassa Keşmir'in statüsü nedeniyle kalıcı bir çatışma ilişkisi içinde olmuş; 1947-48, 1965, 1971 ve 1999 yıllarında dört savaş yaşamışlardır. Çözümless kalan bu ihtilaflar, iki ülke arasındaki ilişkilerin yapısal biçimde sorunlu kalmasına yol açmıştır. Bu bağlamda

Çin ile Pakistan arasında gelişen stratejik ilişkiler de Hindistan açısından önemli bir güvenlik sorunu oluşturmaktadır (Iqbal & Hussain, 2018, s. 139).

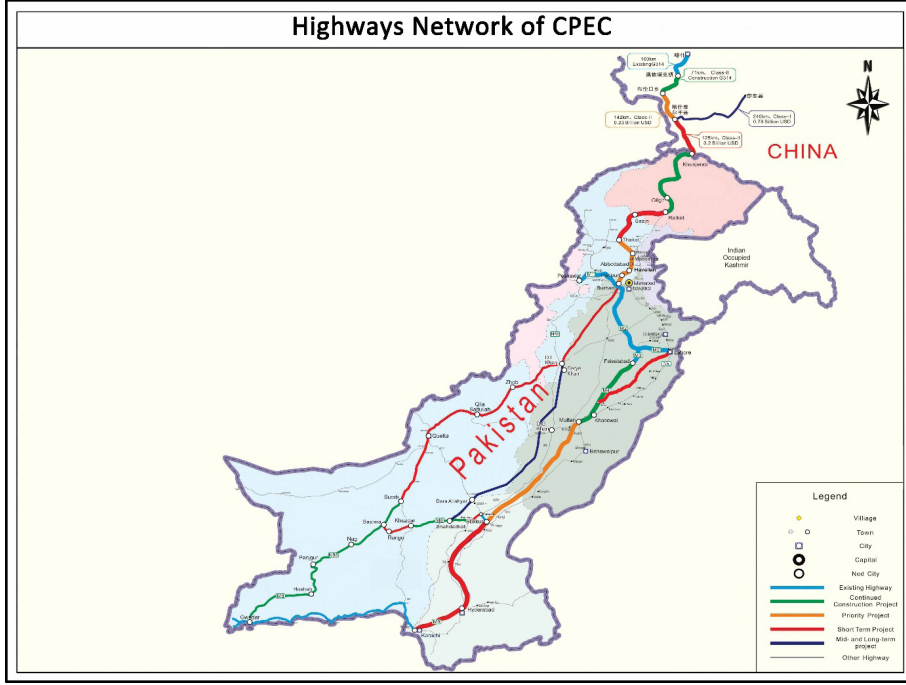
Pakistan'ın Hindistan'la, Çin'in ise Hindistan'la yaşadığı anlaşmazlıklar, iki ülkeyi doğal müttefikler hâline getirmiştir. Small'a göre Çin, Hindistan'ın ABD ile yakınlaşmasını kendisine yönelik bir çevreleme girişimi olarak algılamış; buna karşılık Pakistan'ı Hindistan'ın bölgesel ve küresel yükselişini sınırlamak için stratejik bir araç olarak görmüştür (Small, 2015, ss. 27–30). Görülür ki Çin, Hindistan'ı doğrudan askeri çatışmayla değil, Pakistan'ı güçlü tutarak iki cepheli bir güvenlik baskısı altında bırakmayı hedeflemektedir (Small, 2015, ss. 115–118). Bu iş birliğinin somut göstergelerinden biri, 1963'te Keşmir'deki Shaksgam Vadisi'nin Pakistan tarafından Çin'e devredilmesidir.

Çin, Hindistan merkezli meselelerde genellikle Pakistan yanlısı bir tutum sergilemekte (Kılıç, 2025, ss. 183–214) ve Hindistan'ın nükleer kapasitesine karşılık Pakistan'ın nükleer programını desteklemektedir (CIA, 1985). Bu çerçevede Çin–Pakistan ilişkileri, Hindistan tarafından doğrudan bir tehdit unsuru olarak algılanmaktadır. Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru (CPEC) bu iş birliğinin en kapsamlı örneklerinden biridir.

CPEC, Çin'in Doğu Türkistan Uygur Bölgesi ile Pakistan'daki Gwadar Limanı'nı kara, demir yolu ve enerji hatlarıyla birbirine bağlayan; Kuşak ve Yol Girişimi'nin temel bileşenlerinden biri olan stratejik bir projedir. Proje, Pakistan'ın ekonomik kalkınmasını ve Çin'in Orta Asya ile Hint Okyanusu'na güvenli erişimini hedeflemekte; Hindistan ise koridorun kendi egemenlik haklarını ihlal ettiğini savunmaktadır (Minhas vd., 2020, ss. 5–8).

Şekil 5.

CPEC Karayolları Bağlantı Haritası

Kaynak: CPEC Resmi Sitesi: Highways Network of CPEC

Çin'in küresel ekonomik yükselişi ve ABD'den sonra dünyanın ikinci büyük ekonomisi hâline gelmesi, Washington tarafından stratejik bir tehdit olarak algılanmıştır. Bu cihetle, ABD bu çerçevede Çin'i dengelemek amacıyla Hindistan ile yakınlaşmıştır. Soğuk Savaş boyunca bağlantısız bir dış politika izleyen Hindistan, Çin'in 2000'li yıllardan itibaren hızlanan yükselişi karşısında ABD ile ilişkilerini stratejik ortaklık düzeyine taşımıştır. Nitekim 2005'te Hindistan Başbakanı Manmohan Singh ve ABD Başkanı George W. Bush, ikili ilişkileri "küresel stratejik ortaklık" olarak tanımlamıştır (Ertem, 2021, s. 250).

Bu rekabet ortamı, Hindistan'ı ABD, Japonya ve Avustralya ile birlikte Dörtlü Güvenlik Diyalogu (QUAD) çerçevesinde yarı askerî bir iş birliği sürecine yöneltmiştir (Paul, 2018). İlk kez 2007'de gündeme gelen ve 2017'den itibaren daha kurumsal bir yapı kazanan QUAD, bölgesel güvenlik, denizcilik, teknoloji ve altyapı alanlarında iş

birliğini hedeflemekte; Çin tarafından ise Hint-Pasifik'te bir çevreleme politikası olarak algılanmaktadır (Das, 2023).

Karmaşık Karşılıklı Bağımlılık ve Çin- Hindistan Rekabeti

Çin ve Hindistan ilişkileri çok yönlü çıkar çatışmaları barındırır. Bu çıkar çatışmaları doğal bir rekabet ortamı yaratmaktadır ve tarafları agresif tutumlara sürüklemektedir. Bu durum realist çerçevede incelendiğinde tarafların agresifleştiği kaotik bir sonucu doğurması beklenmektedir. Karmaşık karşılıklı bağımlılık kavramı, idealist yaklaşım ile konuya bakmamızı öngören bir yaklaşım sunmaktadır. Rekabet alanlarının uzlaşmaya yönelik kapasite ile değerlendirilmesi, sistemin kaotik yapısına dair bir çözüm sunmaktadır. Bu pariteden incelendiğinde, sistemin aktörlerin lehine ilerlemesi adına analist yaklaşımla parçalara ayrılan sorunlar, bütünüleyici bir karşı çözüm yaklaşımına ihtiyaç duymaktadır.

Çin-Hindistan ikili ilişkileri, özellikle jeopolitik hakimiyet noktasında biraçmazasürüklenmektedir. Darjeopolitikte devletler kendi çıkarlarını vazgeçilmez bulmakta ve belli noktalarda politik tutumlarında taviz vermemektedir. Buna en kesin örnek sınır sorunlarıdır. Buna karşın Asya-Pasifik jeopolitiğinde ve küresel güç geçişinde hakimiyet elde etmek isteyen bu iki devletin, anlaşmazlıklarını çözmemeleri durumunda politik bir kısır döngüye sürüklendiklerini söylemek mümkündür. Çıkarların örtüştüğü ve çatıştığı bu ortamda tarafların çatışma alanlarını incelerken iş birliği alanlarını da ortaya koymak önem arz etmektedir.

Çin-Hindistan İş Birliği Alanları

Çin ve Hindistan, aralarındaki çeşitli anlaşmazlıklara rağmen, belirli dönemlerde iş birliği platformları çerçevesinde ortak hareket edebilen komşu devletlerdir. Her iki ülke de kendilerini Küresel Güney'in önde gelen aktörleri olarak konumlandırmakta ve aralarındaki kriz alanlarını aşmaları hâlinde küresel güç dengeleri üzerinde belirleyici bir etki yaratabilecek potansiyele sahip bulunmaktadır.

Toplamda yaklaşık \$2,8\$ milyarlık nüfusları ve \$21\$ trilyon doları aşan ekonomik büyüklükleri, olası bir stratejik yakınlaşmanın küresel ölçekte önemini ortaya koymaktadır. Bu sebeple, iki ülke arasındaki anlaşmazlıkların yönetilmesine yönelik iş birliği girişimleri sürerken, ABD ve İngiltere başta olmak üzere Batılı aktörler de Çin-Hindistan gerilimlerinin etkilerini sınırlamaya dönük stratejik

yaklaşımlar geliştirmektedir (Yüce, 2014).

Ekonomik Karşılıklı Bağımlılık ve Ticaret Hacmi

Çin-Hindistan ekonomik ilişkileri, iki ülke arasındaki siyasi rekabet ve güvenlik gerilimlerine rağmen, bilhassa 2000'li yıllardan itibaren derinleşen bir karşılıklı bağımlılık yapısı üretmiştir. İfade etmek gerekir ki, bu durum uluslararası ilişkiler literatüründe “rekabet içinde ekonomik bütünleşme” ve “stratejik ayrışma-ekonomik yakınlaşma” paradigmalarının nâdir örneklerinden biri olarak addedilmektedir. Nitekim 2017 Doklam Krizi ve 2020 Galwan Vadisi çatışması gibi ciddi siyasi kırılmalara rağmen ikili ticaret hacmi, çatışma yıllarında dahi artarak tarihsel zirvelere ulaşmıştır (Fong, 2025). Bu tablo, iki ülkenin jeoekonomik yapılarının siyasal rekabete rağmen koparılamayacak ölçüde iç içe geçtiğini açıkça göstermektedir.

Bu cihetle, Hindistan'ın sanayi omurgasını oluşturan elektronik, telekomünikasyon, otomasyon ve makine üretimi gibi sektörleri büyük ölçüde Çin menşeli ara mallara, hammaddele ve teknolojik bileşenlere dayanmaktadır. Yarı iletkenler, devre kartları ve optik bileşenler başta olmak üzere birçok kritik girdi Çin'den ithal edilmektedir (Fong, 2025). Bu bağımlılık, Hindistan'ın küresel rekabet gücü açısından hayati öneme sahip ilaç sektöründe daha da belirgindir; ülke, aktif farmasötik bileşenlerin yaklaşık yüzde \$70\$'ini Çin'den tedarik etmektedir (Bajpae & Jie, 2025, ss. 3-5). RAND Corporation, bu durumu Hindistan üretiminin “görünmez ama vazgeçilmez Çin tedarik zinciri omurgası”na dayanması şeklinde tanımlamaktadır (Wolf Jr. vd., 2011). Bu nedenle “Make in India” ve tedarik zinciri çeşitlendirme girişimlerinin kısa vadede yapısal bir kırılma yaratması güç görünmektedir.

Hasılı, Çin açısından Hindistan yalnızca bir rakip değil, aynı zamanda büyük ve stratejik bir pazardır. Artan nüfus, genişleyen tüketici tabanı ve büyüyen teknoloji pazarı, Çinli firmalar için uzun vadeli fırsatlar sunmaktadır. CFR analizleri şunu ortaya koymaktadır: Siyasi gerilimlere rağmen Çinli teknoloji şirketleri, bilhassa akıllı telefon ve telekomünikasyon alanlarında Hindistan pazarındaki güçlü konumlarını korumaktadır (Ayres, 2025). Ayrıca Çin'in ekonomik ilişkileri, bölgesel jeoekonomik rekabette Hindistan'ı tamamen kaybetmemeye yönelik bir kaldıraç olarak gördüğü vurgulanmaktadır (Maalouf, 2025).

Şurası muhakkaktır ki, 2020 Galwan çatışması sonrasında Hindistan,

Çinli uygulamaları yasaklamış ve Çinli firmaların altyapı projelerine erişimini sınırlamıştır. Ancak bu önlemler ticaret hacmini azaltmamış; aksine 2021–2023 döneminde ikili ticaret \$120\$–\$130\$ milyar dolar bandında seyrederek rekor seviyelere ulaşmıştır (Maalouf, 2025). Bu durum, Hindistan’ın Çin’den uzaklaşma çabalarının kısa vadede bağımlılığı azaltmaktan ziyade daha görünür hâle getirdiğini ortaya koymaktadır (Bajpae & Jie, 2025, s. 4).

Tablo 1: Çin-Hindistan Ticari İlişkilerinin Genel Görünümü (*milyar \$*)

Yıl	Toplam Ticaret	Hindistan’ın Çin’den İthalatı	Hindistan’ın Çin’e İhracatı
2018	89,9	73,61	16,38
2019	85	68,40	17,28
2020	77	58,80	19,01
2021	110	87,54	23,04
2022	117	102,25	15,08

Kaynak: *Worldbank*

Her ne kadar ticaret hacmi artsa da ilişkide belirgin bir asimetrik bağımlılık söz konusudur. Hindistan’ın Çin’e ihracatı sınırlı kalırken, Çin’den ithalat Hindistan’ın teknoloji, enerji ve ilaç sektörlerinde kritik bir rol oynamaktadır. CFR raporları bu durumu, Hindistan’ın stratejik özerklik iddiası ile ekonomik bağımlılık gerçekliği arasında ortaya çıkan bir “jeopolitik gerilim alanı” olarak tanımlamaktadır (Fong, 2025). Bu nedenle Çin–Hindistan ekonomik ilişkileri, rekabeti ne tamamen engelleyen ne de tek başına belirleyen bir unsur olmakta; aksine ilişkilerin hem en istikrarlı hem de en kırılgan boyutunu oluşturmaktadır.

Çok Taraflı Platformlarda Ortaklık: BRICS ve ŞİÖ

Çin ve Hindistan, küresel siyasette Batı merkezli güç yapılarının (G7, NATO, IMF, Dünya Bankası) hâkimiyetini sınırlı ve hiyerarşik bulmaları sebebiyle, son yıllarda giderek daha fazla çok taraflı platformlarda ortak hareket etme eğilimi göstermektedir. Bu çerçevede bilhassa BRICS ve ŞİÖ, iki ülkenin hem iş birliği geliştirdiği hem de karşılıklı rekabeti yönettiği en önemli kurumsal zeminlerdir. Bu platformlar, Çin ve Hindistan’a Küresel Güney’in çıkarlarını kolektif biçimde temsil etme, Batı hegemonyasına karşı alternatif bir söylem üretme ve uluslararası düzenin yeniden şekillendirilmesinde aktif rol alma fırsatı sunmaktadır.

BRICS, hem ekonomik kapasitesi hem demografik ağırlığıyla Çin ve Hindistan'ın Batı merkezli kurumsal mimariye alternatif geliştirebileceği en önemli forumdur. Yüklü çalışmada vurgulandığı üzere BRICS ülkeleri toplamda \$3,6\$ milyarlık bir nüfusu ve küresel GSYH'nin yaklaşık yüzde \$30\$'unu temsil etmektedir (Statista, 2025). Bu yapı, özellikle Çin ve Hindistan'ın IMF ve Dünya Bankası gibi kurumlarda yaşadıkları temsil sorunlarını dile getirebilecekleri bir politika alanı yaratmaktadır (Armijo & Roberts, 2014, ss. 503–524).

BRICS'in en somut kurumsal kazanımı olan Yeni Kalkınma Bankası (New Development Bank – NDB), 2014'te kurulmuş ve kısa sürede \$30\$ milyar doların üzerinde altyapı ve kalkınma projesini finanse etmiştir (Duggan, 2015, s. 20). NDB'nin sermaye yapısında hem Çin hem de Hindistan'ın yüksek pay sahibi olması, iki ülkenin gelişmekte olan ekonomilere finansman sağlama konusunda birlikte hareket ettiğini göstermektedir. Benzer biçimde BRICS bünyesindeki Contingent Reserve Arrangement (CRA) adlı döviz rezervi mekanizması, gelişmekte olan ülkelerin dolar likiditesi krizlerine karşı ortak dayanıklılığını artırmayı amaçlamaktadır.

Bununla birlikte BRICS, hem iş birliği hem de rekabet alanı niteliği taşır. Dosyada belirtildiği üzere Çin'in BRICS'i Küresel Güney'in liderlik platformuna dönüştürme vizyonu, Hindistan'ın daha temkinli ve çok kutuplu dünya düzenini önceleyen yaklaşımıyla zaman zaman çelişmektedir. Özellikle 2023 sonrası BRICS genişleme sürecinde Suudi Arabistan, İran, BAE gibi ülkelerin davet edilmesi, Hindistan'ın süreç dışı bırakıldığı eleştirisi, iki ülke arasındaki kurumsal güvensizliği artırmıştır (Patrick vd., 2025). Bu cihetle BRICS, Çin ve Hindistan'ın küresel ekonomik yönetişimde ortaklaşma çabalarına rağmen stratejik vizyonlarının ayrıştığı bir platform niteliğini de taşımaktadır.

Çin ve Hindistan'ın birlikte yer aldığı diğer kritik örgüt olan ŞİÖ, güvenlik merkezli yapısıyla BRICS'ten ayrılmaktadır. 2001 yılında Çin ve Rusya öncülüğünde kurulan ŞİÖ, başlangıçta Orta Asya'da sınır güvenliği ve radikalleşme gibi meseleleri ele alırken, zamanla bölgesel güvenlik iş birliğinin kurumsal zeminine dönüşmüştür. Hindistan'ın 2017'de tam üye olarak kabul edilmesi, örgütün Asya'nın jeopolitik dengelerini daha geniş kapsamda kapsayan bir yapıya evrildiğini göstermektedir.

Ancak Pakistan'ın aynı yıl ŞİÖ'ye üye kabul edilmesi, Hindistan açısından örgütü aynı zamanda rekabetin yönetildiği bir alan hâline getirmiştir. Bu çerçevede ŞİÖ, Çin ile Hindistan arasında hem iş

birliğı potansiyeli hem de karşılıklı güvensizlik barındıran “çifte yönlü” bir kurumsal platformdur (De Seixas vd., 2014). ŞİÖ’nün güvenlik boyutunun merkezinde yer alan Bölgesel Terörle Mücadele Yapılanması (RATS) mekanizması, Çin ve Hindistan’ın ortak tehdit tanımlarını paylaşabildiğı yegâne alanlardan biridir. Çin için Orta Asya’daki radikal unsurlar ve Sincan merkezli güvenlik sorunları öncelik taşıırken; Hindistan, RATS’ı bilhassa Pakistan kaynaklı terör tehditleri nedeniyle önemsemektedir (Saini & Jacob, 2022, ss. 38–41). Bu nedenle RATS, iki ülkenin birbirinden farklı güvenlik endişelerini aynı çatı altında ifade edebildiğı sınırlı ortak platformlardan biri olarak görülmektedir. Hasılı, ŞİÖ çerçevesinde düzenlenen ortak tatbikatlar ve savunma toplantıları, sınır gerginliklerine rağmen Çin ve Hindistan arasında asgari düzeyde güvenlik iletişimini koruyan bir diyalog mekanizması işlevi görmektedir. Bu husus, “rekabeti tamamen çözemeyen ancak askerî gerilimi yönetmeye yarayan araçlar” olarak ifade edilmektedir (Saini & Jacob, 2022, ss. 38–41).

BRICS ve ŞİÖ, Çin ve Hindistan’ın hem ortak çıkarlarının kesiştiğı hem de rekabet ettikleri karmaşık kurumsal platformlardır. BRICS ekonomik ve finansal reform taleplerini öne çıkarırken; ŞİÖ, iki ülkeyi güvenlik ekseninde aynı masaya oturtan bir yapı sunmaktadır. Her iki örgüt de Çin ve Hindistan için Batı merkezli düzeni dengelemede araçsal öneme sahip olsa da, üyelerin stratejik vizyonlarındaki farklılıklar bu platformların bütünleşme kapasitesini sınırlandırmaktadır. Bununla birlikte BRICS ve ŞİÖ, iki ülke arasındaki rekabeti yönetme, diyalogu sürdürme ve Küresel Güney ekseninde ortak söylem üretme açısından vazgeçilmez çok taraflı forumlar olmaya devam etmektedir.

İklim Değişikliği Diplomasisi ve Enerji Güvenliğı

Çin ve Hindistan, küresel iklim yönetişiminde Batılı ülkelerden ayrıışan bir çizgi izleyen iki büyük gelişmekte olan güç olarak, bilhassa COP26 (Glasgow, 2021) ve COP27 (Şarm el-Şeyh, 2022) zirvelerinde yakın diplomatik iş birliğı sergilemiştir. Bu ortak tutum, “Ortak fakat Farklılaştırılmış Sorumluluklar” (Common but Differentiated Responsibilities – CBDR) ilkesine dayanmaktadır. İlke, tarihsel karbon emisyonlarından esas sorumlu olan gelişmiş ülkelerin daha ağır yükümlülükler üstlenmesi gerektiğini; Çin ve Hindistan gibi yükselen ekonomilerin ise kalkınma hedefleri doğrultusunda daha esnek geçiş takvimlerine sahip olması gerektiğini savunmaktadır.

COP26 müzakerelerinde Çin ve Hindistan, kömür kullanımının tamamen sonlandırılmasını öngören “phase-out” ifadesine ortak

biçimde karşı çıkarak metnin “phase-down” şeklinde değiştirilmesini sağlamışlardır. Hindistan tarafından sunulan bu önerinin Çin tarafından açıkça desteklenmesi, iki ülkenin iklim diplomasisinde eşgüdüm kapasitesini ortaya koymuştur. Bu tutumun temelinde, her iki ülkenin de büyümekte olan ekonomilerini sürdürebilmek için kömüre dayalı enerji üretimine yapısal biçimde bağımlı olması yatmaktadır (Wolf Jr. vd., 2011, s. 96). Nitekim Çin küresel kömür tüketiminin yaklaşık yüzde %55’ini gerçekleştirirken, Hindistan dünyanın en büyük ikinci kömür tüketicisidir.

COP27’de ise Çin ve Hindistan, daha geniş bir Küresel Güney koalisyonu içinde hareket ederek gelişmiş ülkelerin finansman taahhütlerini yerine getirmemelerini eleştirmiştir. Özellikle “kayıp ve zarar fonu” konusundaki isteksizlik, iki ülke tarafından iklim adaletiyle bağdaşmayan bir tutum olarak değerlendirilmiştir (Bajpae & Jie, 2025, ss. 4–5). Bu ortak duruş, yalnızca enerji güvenliği gerekçelerine değil, aynı zamanda Batı merkezli normatif baskıyı sınırlama hedefine de dayanmaktadır.

Bajpae ve Jie’ye göre Çin ve Hindistan’ın ekonomik modernleşme hedefleri, katı karbon azaltım takvimlerinden ziyade gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarını önceleyen esnek bir geçiş modeliyle uyumludur (2025, s.5). RAND raporları da iki ülkenin enerji talebinin büyüklüğünün, Batı’nın hızlı karbon nötrlüğü beklentileriyle örtüşmediğini ortaya koymaktadır (Quimbire vd., 2023, s. 19). Bu bağlamda kömür, her iki ülke için yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda jeopolitik bir enerji güvenliği aracı niteliği taşımaktadır.

Hasılı, Çin ve Hindistan, iklim diplomasisinde zaman zaman rekabet etseler dahi, özellikle Batı’nın hızlı karbonsuzlaşma baskısına karşı ortak bir söylem geliştirmektedir. CBDR ilkesinin savunulması, kömürden hızlı çıkışa karşı çıkılması ve enerji güvenliğinin kalkınma öncelikleriyle ilişkilendirilmesi, iki ülkeyi iklim müzakerelerinde aynı çizgiye getiren temel faktörlerdir. Bu durum, Çin-Hindistan ilişkilerinin yalnızca rekabetten ibaret olmadığını; küresel çevre yönetimi gibi alanlarda ortak normatif ve ekonomik çıkarların da üretilebildiğini göstermektedir.

Küresel Güney Liderliği ve Uluslararası Düzenin Reformu

Çin ve Hindistan, yükselen güçler olarak kendilerini uzun süredir Küresel Güney’in doğal temsilcileri şeklinde konumlandırmakta ve Batı merkezli uluslararası siyasi-ekonomik mimariye karşı daha kapsayıcı

bir düzen talep etmektedirler. Her iki ülke de BM Güvenlik Konseyi, IMF ve Dünya Bankası gibi kurumlardaki temsil ve oy dağılımlarının güncellenmesi, kalkınma odaklı yönetim anlayışının güçlendirilmesi gerektiği yönünde benzer söylemler benimsemektedir. Chatham House'a göre Çin ve Hindistan, küresel yönetim reformu ihtiyacı konusunda büyük ölçüde uyum içindedir ve çok kutuplu bir düzenin hem kendi çıkarlarına hem de gelişmekte olan ülkelerin çıkarlarına hizmet edeceğini savunmaktadır (Bajpae & Jie, 2025, ss. 21–24).

Hindistan, Bağlantısızlık Hareketi geleneğine dayanarak Küresel Güney'in çıkarlarını savunmayı dış politika kimliğinin merkezine yerleştirmiştir. Pant'a göre Hindistan'ın dış politika vizyonu, tarihsel olarak "adil bir küresel düzen" söylemine, normatif liderlik ve devletler arası eşitlik arayışına dayanmaktadır (Pant, 2011a, s. 233–235). Bu yaklaşım, bilhassa BM, IMF ve Dünya Bankası gibi kurumlardaki temsil reformu taleplerinde belirginleşmekte; Hindistan bu talepleri Küresel Güney'in kolektif çıkarlarıyla ilişkilendirmektedir (Scott, 2011, ss. 278–280).

G20, BRICS ve Güney-Güney iş birliği platformlarında Çin ve Hindistan, mevcut küresel ekonomik mimarının Batı merkezli yapısını eleştirmekte ve gelişmekte olan ülkelerin karar alma süreçlerine daha fazla dâhil edilmesini talep etmektedir. Bununla birlikte Çin, bu reform söylemini büyük güç statüsünü pekiştiren stratejik bir araç olarak kullanırken; Hindistan demokratik temsil ve kapsayıcılık vurgusunu öne çıkarmaktadır (Scott, 2011, ss. 283–285).

Bu ortak zemin, aynı zamanda iki ülke arasında Küresel Güney liderliği konusunda belirgin bir rekabeti de barındırmaktadır. Çin, Kuşak ve Yol Girişimi ile Küresel Kalkınma, Güvenlik ve Medeniyet İnisiyatifleri aracılığıyla kendisini Küresel Güney'in başlıca lokomotifleri olarak sunma eğilimindedir (Bajpae & Jie, 2025, s. 24–25). Hindistan ise dünyanın en büyük demokrasisi olma iddiasını, Dijital Kamu Altyapısı (DPI) modeli ve teknoloji temelli kalkınma söylemiyle destekleyerek özellikle Afrika, Latin Amerika ve Güneydoğu Asya'da daha kapsayıcı bir alternatif sunduğunu vurgulamaktadır (Bajpae & Jie, 2025, ss. 22–23).

Nitekim Chatham House çalışmaları, Çinli akademisyenlerin Hindistan'ın Küresel Güney liderliği iddiasını ekonomik kapasite farklarını gerekçe göstererek reddettiğini, Çin'in kalkınma deneyiminin daha aktarılabilir olduğunu savunduğunu ortaya koymaktadır (Bajpae & Jie, 2025, ss. 23–24). Buna karşılık Hindistan,

iklim değişikliği, kalkınma hakkı, gıda güvenliği ve teknoloji transferi gibi alanlarda Batı'nın normatif baskılarına karşı "çoklu moderniteler" ve "çok yönlü diplomasi" söylemini öne çıkarmaktadır (Bajpae & Jie, 2025, ss. 24–25).

BRICS ve AIIB gibi platformlar, bu iş birliği-rekabet ikiliğini görünür kılmaktadır. Her iki ülke de BRICS bünyesindeki NDB ve CRA mekanizmalarına yüksek katkı sunmuş olsa da, BRICS'in 2023 sonrası genişleme sürecinde Çin'in hızlı genişleme yaklaşımı ile Hindistan'ın temkinli tutumu arasındaki farklar belirginleşmiştir (Duggan, 2015, s. 20; Patrick vd., 2025). Pant'a göre bu durum, Çin'in daha hiyerarşik ve Çin-merkezli bir düzeni, Hindistan'ın ise daha esnek ve katılımcı bir çok kutuplu sistemi tercih ettiğini göstermektedir (Pant, 2011b, ss. 14–22).

Karmaşık Karşılıklı Bağımlılık ve Çin-Hindistan İş Birliği

Elhasıl, Çin ve Hindistan, Küresel Güney liderliğinde Batı merkezli kurumların reformu konusunda ortaklaşırken, bu reformların hangi normatif çerçevede ve hangi jeopolitik vizyon doğrultusunda ilerlemesi gerektiği konusunda rekabet hâlinindedir. Bu cihetle, Küresel Güney liderliği, iki ülke arasında eş zamanlı olarak iş birliği ve rekabet dinamiklerini barındıran yapısal bir alan olarak öne çıkmaktadır.

Çıkarların örtüştüğü rekabet alanları, çoklu iletişim kanalları; farklı alanlardaki iç içelik ve askeri gücün caydırıcılığının güncel konjonktürdeki sınırlılığı gibi unsurlar ile birlikte, uluslararası sistemi idealist bir temellendirmede değerlendirmeyi mümkün kılar. Bu bağlamda Çin-Hindistan ilişkileri, yukarıdaki unsurlar da dahil edildiğinde oldukça iç içe, karmaşık karşılıklı bağımlılık modeline ilişkin bir zeminedir. Bu zemin iki tarafı rekabet ve çatışma seçeneğine karşın politik zeminde iş birliğine de teşvik etmektedir.

Sonuç

Sanayi devriminden itibaren Batı'nın askerî, siyasi, ekonomik ve kültürel hâkimiyeti, uluslararası sistemin şekillenmesinde belirleyici bir unsur olmuştur. Ancak 1980'lerde başlayan dijital devrim ile beraber küresel güç dengelerinde mühim değişimler söz konusu olmuştur. Bu süreçte hem politik hem de ekonomik olarak önemli gelişmeler elde eden Çin ve Hindistan, 1980'lerden itibaren gerçekleştirilen atılımlarla ön plana çıkarak Küresel Güney içerisinde önemli bir konuma ilerlemiştir. Bilhassa Çin, gelişen ekonomik değerleriyle Batı'ya ciddi

bir rakip hâline gelmiştir. Üretim merkezinin zamanla Doğu'ya ve Güney'e kayması, Batı'nın teknolojik üstünlüğünü kaybetme riskiyle karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Bu durum, küresel düzeyde ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya'nın liderlik ettiği Küresel Kuzey ile Çin ve Hindistan merkezli olabilecek potansiyel yeni bir uluslararası sistemin oluşumuna zemin hazırlamıştır. Ancak, Çin ile Hindistan arasındaki rekabet ve anlaşmazlıklar, her iki ülkenin birlikte bulundukları platformlara farklı perspektifli yaklaşımları ve buna bağlı olarak takip ettikleri politikalarda ortaya çıkan ayrışmalar, Küresel Güney'de Batı'dakine benzer alternatif bir blok oluşmasını önlemektedir. Hasılı, Çin ve Hindistan arasındaki tarihsel ve güncel anlaşmazlıklar, bu jeopolitiğin Batı kadar uyumlu hareket etmesini engellemektedir.

Çin ve Hindistan arasındaki rekabet çeşitli alanlarda gözlemlenmektedir. Teknolojik gelişim bağlamında Çin, ABD'den sağladığı teknoloji transferleri ve Ar-Ge yatırımlarıyla Hindistan'a kıyasla daha ileri bir seviyeye ulaşmış ve dünyanın en büyük ikinci teknoloji merkezi hâline gelmiştir. Askerî kapasite açısından Çin, Hindistan'a kıyasla daha fazla aktif asker sayısına, hava ve deniz gücüne sahiptir. Çin'in askerî üretim kapasitesi ve teknolojik altyapısı, Hindistan'a belirgin bir üstünlük sağlamaktadır. Ekonomik rekabet açısından Hindistan, Çin'e olan ithalat bağımlılığı nedeniyle ticaret dengesizliği sorunuyla karşı karşıyadır. Bu cihetle Hindistan, Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ne katılmayı reddederek kendi ekonomik çıkarlarını koruma yoluna gitmiştir.

İki devletin bölgesel ilişkileri ise bölgesel ve küresel düzeyde çeşitli çatışma alanları içermektedir. Aksay Çin ve Arunaçal Pradeş sınır anlaşmazlıkları, Brahmaputra Nehri üzerindeki baraj projeleri ve çevreleme politikaları ilişkilerde süregelen gerilimleri ortaya koymaktadır. Hindistan'ın QUAD ittifakı içerisindeki rolü ve Çin'in bölgesel hegemonya hedefleri, Asya'daki jeopolitik dengeleri etkilemektedir. Çin'in ekonomik gücü ve bölgesel pazardaki hâkimiyeti, Hindistan'ın dış ticaret açığını derinleştirmekte ve Hint ekonomisinin Batılı devletlerle daha fazla iş birliği arayışına yönelmesine sebep olmaktadır.

Bununla birlikte, Çin ve Hindistan, bölgesel ve küresel platformlarda zaman zaman iş birliği arayışına girmektedir. BRICS gibi oluşumlar, iki devlet arasında ekonomik ve siyasi iş birliği potansiyeli barındırsa da sınır gerilimleri ve stratejik rekabet, bu tür yapılar içinde tam

anlamıyla bir birlik sağlanmasını zorlaştırmaktadır. BRICS'in uzun vadede etkinliğini sürdürebilmesi, Çin ve Hindistan arasındaki anlaşmazlıkların yönetilmesine bağlıdır. Benzer şekilde, Şanghay İş Birliği Örgütü bünyesinde de Çin ve Hindistan arasında diplomatik iş birliği çabaları bulunmakla birlikte, Hindistan'ın Batı ile olan stratejik angajmanı, örgüt içindeki uyumu zorlaştırmaktadır.

Hindistan, küresel sistemde stratejik denge arayışını sürdürmektedir. Çin ile tarihsel ve güncel rekabet neticesinde Batı devletlerine giderek daha fazla yakınlaşmaktadır. ABD'nin Asya-Pasifik stratejisi ve Çin karşıtı politikaları, Hindistan'ı Batı ile iş birliğini artırmaya yönlendirmektedir. Bu bağlamda Hindistan, iki temel stratejik seçenekle karşı karşıyadır: Çin ile tarihsel sorunlarını çözerek Asya merkezli bir güç dengesi oluşturmak ya da Batı bloğuna daha fazla entegre olarak ABD, İngiltere ve Fransa ile iş birliği içerisinde hareket etmek. Bu iki senaryonun her biri, Hindistan'ın uluslararası pozisyonu açısından önemli sonuçlar doğuracaktır.

Çalışmada elde edilen bulgular, Çin-Hindistan ilişkilerinin tematik düzeyde farklılaşan bir karaktere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Demografik veriler, her iki ülkenin de küresel nüfus projeksiyonlarında belirleyici aktörler olduğunu gösterirken; ekonomik göstergeler, Çin'in üretim kapasitesi ve dış ticaret hacmi bakımından Hindistan'a kıyasla daha ileri bir düzeyde olduğunu teyit etmektedir. Ancak Hindistan'ın son yıllarda hizmet sektörü, teknoloji yatırımları ve bölgesel ticaret girişimleri üzerinden geliştirdiği ekonomik açılımlar da rekabetin seyrini dönüştürmektedir. Askerî kapasite açısından Çin'in savunma harcamaları ve modernizasyon düzeyinde üstünlüğü sürerken, Hindistan'ın bilhassa deniz kuvvetleri ve nükleer caydırıcılık alanındaki yatırımları dikkat çekmektedir. Nitel analizde ise her iki devletin dış politika belgelerinde karşılıklı güven eksikliği, sınır anlaşmazlıkları ve bölgesel nüfuz mücadelelerine vurgu yapılmakla birlikte; çok taraflı örgütlerde yer alan diplomatik tutumların iki ülkenin de belirli alanlarda pragmatik iş birliğine açık olduğunu göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Bu veriler, Çin-Hindistan ilişkilerinin tek boyutlu değil, tematik düzeyde değişen ve dönemsel olarak yeniden şekillenen bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 2.

Çin – Hindistan İlişkilerinde Rekabet ve İş Birliği Alanları

	<u>Rekabet Alanları</u>	<u>İş Birliği Alanları</u>
<u>Jeopolitik:</u>	- Sınır anlaşmazlıkları (Aksay Çin, Arunachal Pradesh)	- BRICS ve ŞİÖ gibi çok taraflı platformlarda ortak diplomatik girişimler
<u>Ekonomi ve Ticaret:</u>	- Çin lehine büyük ticaret açığı - Teknolojik rekabet (5G, yapay zekâ)	- İkili ticaretin büyümesi - Enerji verimliliği ve ortak projelerde iş birliği
<u>Askerî Güç:</u>	- Çin'in askeri yığınağı - Hindistan'ın QUAD ve ABD ile stratejik ortaklığı	- Askerî bilgi alışverişi ve sınır ötesi gerilimi azaltma mekanizmaları
<u>Su ve Çevre Güvenliği:</u>	- Çin'in Brahmaputra nehrine barajlar kurması - Hidropolitik rekabet	- Ortak hidrolojik veri paylaşımı - Nehir yönetimi anlaşmaları
<u>Enerji Güvenliği:</u>	- Enerji kaynakları ve güzergâhlarında stratejik rekabet	- Enerji alanında ikili mutabakatlar ve üçüncü ülkelerde ortak projeler
<u>Siyasi ve İdeolojik:</u>	- Tibet meselesi - Çin'in Pakistan'la yakınlığı ve CPEC yatırımları	- Terörle mücadelede siyasi eşgüdüm - İkili forumlarda diyalogun sürdürülmesi
<u>Teknoloji ve Siber Güvenlik:</u>	- Siber saldırı iddiaları - Dijital altyapı rekabeti	- Veri güvenliği üzerine diyaloglar (sınırlı düzeyde)
<u>Deniz Güvenliği ve Hint-Pasifik:</u>	- Çin'in Hint Okyanusu'ndaki varlığı (İnci Dizisi Stratejisi) - Malakka Boğazı rekabeti	- İlgili ikili anlaşmalar

Çin ve Hindistan ilişkileri, çok yönlü çıkar kesişimlerini aynı anda bünyesinde barındıran bir yapıya sahiptir. Bu çıkar kesişimleri, doğal olarak rekabetçi bir ortam üretmekte ve tarafları zaman zaman agresif tutumlara yöneltmektedir. İlişkiler realist bir çerçevede ele alındığında, bu rekabet dinamiğinin sistemik bir kaotik sonuç doğurması beklenebilir. Ancak karmaşık karşılıklı bağımlılık kavramı, meseleye

yalnızca güç mücadelesi eksenli değil; iş birliği kapasitesini de içeren daha geniş bir perspektiften yaklaşmayı mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda rekabet alanlarının, uzlaşma ve ortak çıkar üretme potansiyeli üzerinden değerlendirilmesi, sistemin kaotik doğasına karşı açıklayıcı bir alternatif sunmaktadır.

Bu pariteden bakıldığında, aktörlerin lehine sonuçlar üretmesi beklenen uluslararası sistemin, yalnızca analitik olarak parçalara ayrılan sorun setleriyle değil, bu sorunları bütüncü bir karşı çözüm yaklaşımıyla ele alması gerekmektedir. Çıkar kesişimlerinin yarattığı rekabet alanları; çoklu iletişim kanallarının varlığı, farklı politika alanlarındaki iç içelik ve askerî gücün güncel konjonktürdeki caydırıcılığının görece sınırlılığı ile birlikte değerlendirildiğinde, uluslararası sistemi idealist bir temellendirme üzerinden analiz etmeyi mümkün kılmaktadır. Bu çerçevede Çin-Hindistan ilişkileri, söz konusu unsurların tamamı dikkate alındığında, karmaşık karşılıklı bağımlılık modelinin açıklayıcı olduğu oldukça iç içe geçmiş bir ilişki zemini sunmaktadır. Bu zemin, tarafları rekabet ve çatışma seçeneklerini tamamen dışlamadan, aynı zamanda politik ve kurumsal düzlemde iş birliğine yönelten bir dinamik üretmektedir.

Şurası muhakkaktır ki, bu çalışma, Çin-Hindistan ilişkilerinin eşzamanlı olarak hem rekabet hem de iş birliği unsurlarını barındıran çok boyutlu bir yapıda seyrettiğini ortaya koymuştur. Araştırmanın temel hipotezi olan, iki ülke arasındaki ilişkilerin güvenlik ve jeopolitik alanda artan bir rekabet içerdiği, buna karşın ekonomik ve çok taraflı platformlarda sınırlı düzeyde iş birliği potansiyeli taşıdığı savı hem nicel hem de nitel verilerle desteklenmiştir. Demografik büyüklük, ekonomik gelişmişlik düzeyi ve askerî kapasite gibi temel göstergeler incelendiğinde, Çin'in bölgesel ve küresel ölçekte daha baskın bir konumda olduğu; ancak Hindistan'ın da özellikle son on yılda artan politik hamleleriyle bu dengeyi yeniden şekillendirmeye çalıştığı görülmektedir. Dış politika belgeleri, raporlar ve çok taraflı platformlardaki diplomatik pratikler analiz edildiğinde ise iki ülkenin karşılıklı tehdit algılarına rağmen, bilhassa enerji güvenliği, su kaynakları paylaşımı ve ticaret gibi alanlarda iş birliğine açık oldukları görülmektedir. Elhasıl çalışma, Çin ve Hindistan arasındaki ilişkilerinin yalnızca ikili düzeyde değil, aynı zamanda yeni uluslararası sistemin yönelimleri açısından da belirleyici nitelikte olduğunu, bu ilişkinin Küresel Güney'deki güç dengeleri üzerinde önemli etkiler yarattığını ve yaratacağını göstermektedir.

Ek Beyan / Declaration

Makalenin tüm süreçlerinde TESAM'ın araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hareket edilmiştir.

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

In all processes of the article, TESAM's research and publication ethics principles were followed.

There is no potential conflict of interest in this study.

The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

Abitbol, A. D. (2009). Causes of the 1962 Sino-Indian War: A systems level approach. *Josef Korbel Journal of Advanced International Studies*, 1(Summer), 74–88.

Armijo, L. E., & Roberts, C. (2014). The emerging powers and global governance: Why the BRICS matter. In *Handbook of emerging economies* (pp. 503–524). Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780203108765-33>

Ayres, A. (2025, August 28). A China–India reset? What to know about the Modi–Xi summit. *Council on Foreign Relations*. <https://www.cfr.org/article/china-india-reset-what-know-about-modi-xi-summit>

Bajpae, C., & Jie, A. (2025). *How China–India relations will shape Asia and the global order*. Chatham House.

BBC. (2020a). India bans TikTok, WeChat and dozens more Chinese apps. <https://www.bbc.com/news/technology-53225720>

BBC. (2020b). Galwan Valley: China and India clash on freezing and inhospitable battlefield. <https://www.bbc.com/news/world-asia-india-53076781>

Bharti, N. K., & Yang, L. (2024). The making of China and India in the 21st century: Long-run human capital accumulation from 1900 to 2020 (Discussion Paper No. 24-078). ZEW – Centre for European Economic Research. <https://doi.org/10.2139/ssrn.5079896>

Bozkurt, M. İ. (2020). *Liderlik sanatı*. TESAM Yayınları.

Cheney, C. (2019). *China's Digital Silk Road: Strategic technological competition and exporting political illiberalism*. Council on Foreign Relations.

Christopher, M. (2013). *Water wars: The Brahmaputra River and Sino–Indian relations*.

CIA. (1985). *Nuclear exports to China?* (FOIA release). <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP90-00965R000100120024-5.pdf>

Cowhey, P. F. (1978). Power and interdependence: World politics in transition [Book review]. *Political Science Quarterly*, 93(1), 132–134.

Das, P. (2023). Evolution of Quadrilateral Security Dialogue (Quad) in changing the dynamics of India–China relations. *International Journal for Multidisciplinary Research*. [Cilt/sayı/sayfa bilgisi belirtilmemiştir].

DATABANK. (2025). *The World Bank DataBank*. <https://databank.worldbank.org/home.aspx>

De Seixas, E. P., Da Cunha, H. H. F., Ribeiro, O., & Da Silva Gama, C. F. P. (2014). *The Shanghai Cooperation Organization and BRICS: The roles of China, Russia (and India)*. BRICS Policy Center. [Rapor bilgisi belirtilmemiştir].

Dışişleri Bakanlığı. (2025). Çin Halk Cumhuriyeti. <https://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?7f3de9f9-4045-4e42-a8d8-6dc8c4089450>

Duggan, N. (2015). BRICS and the evolution of a new agenda within global governance. In M. Rewizorski (Ed.), *The European Union and the BRICS* (pp. 11–25). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-19099-0_2

Ertem, H. S. (2021). Güney Asya’da ABD–Çin rekabeti ve Hindistan’ın riski dengeleme (hedging) stratejisi. In *Dünya siyasetinde Asya Pasifik – 4* (pp. 237–266). Nobel.

Erol, M. S., & Koyuncu, M. C. (2022). Çin’in İnci Dizisi stratejisi. *Bölgesel*

Araştırmalar Dergisi, 6(1), 41–66. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bader/issue/70066/1116658>

Fong, C. (2025, September 10). The China–India relationship: Between cooperation and competition. *Council on Foreign Relations*. <https://www.cfr.org/backgrounder/china-india-relationship-between-cooperation-and-competition>

Gürkaynak, M., & Yalçiner, S. (2009). Uluslararası politikada karşılıklı bağımlılık ve küreselleşme üzerine bir inceleme. *Uluslararası İlişkiler*, 6(23), 73–92.

Iqbal, M. Z., & Hussain, S. (2018). Indo–Pak wars (1948, 1965, 1971, 1999): Projecting the nationalistic narrative. *Journal of Political Studies*, 25, 139–155.

Jacob, J. T. (2007). *India, China and Asian security: Setting an agenda for cooperation*. ETH Zürich.

Jain, B. M. (2004). India–China relations: Issues and emerging trends. *The Round Table*, 93(374), 253–269.

Jash, A. (2022). *India–China boundary dispute: Progress on disengagement, but de-escalation remains far-fetched* (IAI Commentaries 22/48). Istituto Affari Internazionali.

Karackattu, J. T. (2015). Assessing Sino–Indian economic relations in an interdependence framework: 1992–2008. *Economic and Political Studies*, 3(1), 129–159. <https://doi.org/10.1080/20954816.2015.11673841>

Keohane, R. O. (2025). Joseph S. Nye Jr.: Complex interdependence, soft power, and effective policy action. *International Organization*, 79, 598–600.

Keohane, R. O., & Nye, J. S., Jr. (1977). *Power and interdependence: World politics in transition*. Little, Brown.

Khurana, G. S. (2008). China’s “String of Pearls” in the Indian Ocean and its security implications. *Strategic Analysis*, 32(1), 1–39. <https://doi.org/10.1080/09700160801886314>

Kılıç, K. (2025). Nükleer silahların gölgesinde Keşmir meselesinin çözüm senaryoları. *TESAM Akademi Dergisi*, 12(1), 183–214.

Maalouf, K. R. (2025, November 10). China in the Indo-Pacific:

September 2025. *Council on Foreign Relations*. <https://www.cfr.org/article/china-indo-pacific-september-2025>

Maalouf, K. R. (2025, November 24). China in the Indo-Pacific: October 2025. *Council on Foreign Relations*. <https://www.cfr.org/article/china-indo-pacific-october-2025>

Madan, T. (2022, May 12). China's influence in South and Central Asia. Testimony before the U.S.-China Economic and Security Review Commission, U.S. Congress.

Malik, A. (2011). Beyond rhetoric: Sino-Indian relations in an era of interdependence. *Journal of International Affairs*, 64(2), 223-225.

Minhas, A. S., Shujahi, F. K., & Ahmed, R. Q. (2020). Evaluating India-China tactical military standoff through strategic lens. *NDU Journal*, 34, 1-17.

Pant, H. V. (2010). *The China syndrome: Grappling with an uneasy relationship*. HarperCollins.

Pant, H. V. (2011a). Indian strategic culture: The debate and its consequences. In D. Scott (Ed.), *Handbook of India's international relations*. Routledge.

Pant, H. V. (2011b). India's relations with China. In D. Scott (Ed.), *Handbook of India's international relations* (pp. 233-241). Routledge.

Pant, H. V., & Mankikar, K. A. (2024, November 14). Economic dependence will make New Delhi forever vulnerable to Beijing. *Foreign Affairs*. <https://www.foreignaffairs.com/india/fatal-flaw-indias-china-strategy>

